

znani zadevne razloge. Odgovoren je le svojemu nadrejenemu oblastvu, a tudi to bi žaljenemu ne utegnilo pomagati v primeru zmote v razlogih državnega pravnika, ker je novo preganjanje dovoljeno le po predpisih § 352 k. pr. r. Žaljeni bi ostal torej brez vsake pomoči in to celo tedaj, če je državni pravdnik odklonil pregon, ker se je izkazalo, da gre le za stvar zasebne obtožbe.

Priti je torej do zaključka, da ne izključuje pregon s strani državnega pravnika v primeru ovadbe po § 104. srb. k. z. vsake pravice do uveljavljanja zasebne obtožbe, da je marveč vsak primer posebej razmotrivati.

Zdi se, da je tega naziranja tudi stol sedmorice, ker pravi v razlogih zadevne sodbe, da po § 2 in 46 k. pr. r. razžaljeni vobče ne more nastopiti kot zasebni obtožitelj, a k o i n d o k l e r je isto kaznivo dejanje preganjano na predlog javnega obtožitelja.

Žaljenega zavračati pa, kakor je v omenjenih izvajanjih tudi navedeno, na določbo § 47 k. pr. r., bi značilo lačnemu dati prazno skledo. Kot zasebni udeleženec sme nastopiti le, ki opravičeno trdi, da vodi dejanje obtoženčev do zasebnopravnega oškodovanja. To je pri razžaljenju časti skoraj v vseh primerih izključeno in ker le idealna žalitev pravice ne zadostuje za pridružitve kazenskemu postopanju, zasebni obtožitelj ne bi utegnil priti na podlagi te določbe do zadoščenja.

Književna poročila.

Dr. Rado Kušej, Cerkveno pravo katoliške in pravoslavne cerkve s posebnim ozirom na razmere v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. V Ljubljani 1923. Založila juridična fakulteta. XII+488.

To prvo slovensko delo o cerkvenem pravu v celoti je izdala kot 2. knjigo učbenikov juridična fakulteta v Ljubljani, na kateri je avtor ordinarij za cerkveno pravo. Izredno dobrodošla je ta knjiga ravno slušateljem pravo- in bogoslovja ter se jim je že sedaj priljubila. Poročam o njej bolj s slovstvenega kot s strokovnega stališča. Delo je kulturnega pomena za Slovence.

Naslov je morda pleonastičen (»cerkveno«, »cerkve«). Avtor opozarja že v uvodu, da podaja iz pravoslavnega prava samo določbe o ordinaciji in o položaju duhovščine, o ustavi in o zakonskem pravu. Tudi splošnejši podatki se nanašajo samo na kat. cerkev, tako n. pr. o razmerju med cerkvijo in državo. Učbenik je razdeljen poleg uvoda v štiri knjige; pri tem obravnava pisatelj cerkvene zveze (zadružništvo) v ustavi, zakonsko pravo, postopek in kazensko pravo pa v upravi. Materialno kaz. pravo bi spadalo pred postopek. Delo zaključuje stvarno kazalo, ki pa je za praktične potrebe premalo bogato. Poleg najnujnejšega

slovstva, zlasti novejšega, ki ga nam knjiga nudi, bi si vendarle želeli podatkov: o bibliografskih delih bogoslovja in cerkvenega prava (Hurter, Frantz itd.) ter cerkv. zgodovine, kot je n. pr. Legrandova bibliografija cerkv. zgodovine za dobo od l. 1450, 6 zv. 1885 sl., o vedno važnih delih za zgodovino zlasti vzhodne cerkve, kot je n. pr. delo Byzantinae historiae scriptores varii 1648—1711, o zgodovini pravoslavne in ruske cerkve, kot n. pr. zgodovina Znamenskega, Dobroklonskega (4 zv., 1889—93), Makarija (12 zv., 1843—83), Golubinskega, o ruskem cerkv. pravu, kot n. pr. učbenik in kurz N. Suvorova; o bogoslovskih enciklopedijah še F. Liechtenberger, Encyclopédie des sciences religieuses, 13 zv., 1877—1882; Pravoslavna bogoslovskaja enciklopedija, 13 zv., 1900—14; o Gentien Hervevovi izdaji Focijevega nomokanona in Balzamonovega komentarja, Par. 1561, o H. Justelli Bibliotheca jur. can. vet. gr. lat. ex edit. G. Voellii, Par., 1661, 2 vol. in-fol., o Beveregii, Pandectae canonum ab eccl. Graeca receptorum, Oxonii 1672, 2 vol., H. Achelis, Quellen orient. Kirchenr., A. Theinerja Vetera monumenta Slavorum meridionalium hist. illustrantia, D. P. Balan-a-Stadlerja, Kat. crkva i Slaveni u Bugarskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Zagreb 1881, o spisih E. Lovrića, Laurina, Hobze, Bošnjaka, Cenkića, Rebe, Njaradija, Fr. Kosca, Kat. zakonsko pravo s posebnim ozirom na drž. avstr. postave, Ljubljana, 1894, Rittnerja; Liebald-Ljubojevića Kat. ženi b. pravo, J. Linneborna Grundriß d. Eher. nach. d. cod. jur. can., Paderborn, 1919.

Kušejevo delo odlikuje prozoren sestav, jasen lastni nazor glede spornih vprašanj, zgodovinska metoda, po zgledu Stutzove germanistične, dogmatična točnost v smislu kodeksa, preciznost, ki išče pravno jedro. Včasih je vsebina le prekratka, kot n. pr. o lastnostih cerkve (una, visibilis, sancta, apostolica, catholica, romana, indefectibilis infallibilis) po nauku kat. cerkve; besedo »cerkev« razlaga K. Oštir iz ilirsko-traške *k(a)iruku, to pa iz kyrikón (Illyro-Thrakisches, Arh. za arbanašku starinu, jezik i e.nologiju, 1923, 98), iz česar sledi, da smo izposodili to besedo, kot slično tudi Rim, papež in križ že v dobi prvega pokristjanjenja staroplaninskega polotoka, kar postavlja tudi kontroverzno Hauptmann-Mal v čisto drugačno luč. Dolžnosti klerikov se mi ne zde dovolj popisane (c. 139, § 1 decorum clericale: delo na dirkališču? C. 139, § 3: onus reddendarum rationum; c. 987, prim. moj članek o ponudbi dela v javnih poklicih, Čas, 1923, 223); pa dolžnosti cerkv. uslužbencev (pravovernost — professio fidei, kano-nična pokorščina, — prisega pokornosti, dolžnost rezidence), omejitve lastninskopridobitvene zmožnosti redovnikov po civ. pravu (ali more biti duhovnik nem. vit. reda v načelstvu gospodarske zadruga?); — pojem »nadzorstva« kot upraven pojem ni enotno obrazložen; zakon je po kat. cerkv. pravu na podlagi prirode in božje uredbe bistveno neradružljiv (sv. Marko, 10, 11sl., sv. Luka, 16, 18), kot to določa c. 1013, § 2. Po c. 1113 je dolžnost staršev, skrbeti tudi gmotno za otroke, kar je več kot samo telesna in družabna vzgoja. Za krščansko vzgojo pa morajo skrbeti mesto staršev »omnes, qui eorum locum tenent« (c. 1372, § 2).

Predmet patronatnega prava se mi ne zdi dovolj natančno označen. V poglavju o cerkvenem združništvu bi si želeli enotnejšega popisa udeležbe status religiosi pri funkcijah cerkvene službe v zgodovinskem in v pozitivnopravnem oziru. Pri upravi cerkv. premoženja bi bilo omeniti tudi c. 843. (peculiarem habeant librum). Domus formata religionis clericalis mora imeti med profesii vsaj 4 duhovnike (sacerdotes), ne »klerikov« (218 in 223).

Avtor se izogiba strogo vsakemu ponavljanju razen morda pri definicijah, ki jih razvija, posebno v prvih poglavjih, polagoma. Čitatelj mora biti zato zelo pazljiv, da česa ne prezre; tako zve, kaj so višji redi, šele pri zakonskih zaprekah. Professio fidei ima v kodeksu prav važen praven pomen (da spomnim poleg zgoraj že navedene prisege herezije, razkola), ne izvira morda iz spiritualizovanja prava (Stutz). Navesti bi bilo tudi v se določbe čl. 12. vidovdanske ustave kakor tudi najvažnejše določbe drugih državnih zakonov, n. pr. § 151, št. 1 k. pr. r. Pripomnil bi, da odvetnik kanonskega prava ne »zastopa« (160, 428, 429), ampak zagovarja; zastopa prokurator (prim. moj cit. članek v Času). Vsled čl. 35 in 36 zakona o ustroju vojske in mornarice ni več aktualen članek o vojaškem dušnem pastirstvu (»duhovniška stroka«).

Včasih sledi avtor preveč Sägmüllerju. Pod naslov »Posvetni kler« (kot da bi bile cerkv. zveze neposvetni kler; prim. na str. 230: »redovniški stan se razlikuje na zunanost od laikov; slično Pöschl; a religio laicalis?) spravimo težko odstavka o splošnih pravnih razmerah članov in o patronatnem pravu. Slično kot Sägmüller navaja avtor — in sicer v odstavku o Gracianovem dekretu, — da je komisija l. 1582. delo dovršila, pa ne označuje točno oficialne izdaje iz l. 1582. Pod istim vplivom je nastalo tudi 3. poglavje 1. knjige: Cerkev in »druge verske družbe« s pododdelkoma: ločitve cerkve od države in koordinacijskega razmerja med cerkvijo in državo. — Iz bule »Unam sanctam« Bonifacija VIII. bi želeli doslovne navedbe najbolj značilnih mest, ker jih različno razlagajo. Vsekako se mi zdi modroslovno najznačilnejša izjava: »Kdor priznava dvojno moč, od katerih ni ena podložna drugi, priznava dve načeli in podlega krivoverstvu maniheizma«, nauk, čigar odmev smo nedavno zopet slišali.

Kodeks ne daje papežu »plenitudinem potestatis ecclesiasticae« (str. 30), ampak »supremam et plenam potestatem jurisdictionis«; ker ni primat poseben ordo, ima plenitudinem ordinis morda vendarle škof, a potestas ecclesiastica obsega duhovno in upravno moč. V pravoslavni cerkv. organizaciji bi bilo pojasniti pojem arhijereja, omeniti še veliki ali vrhovni upravni svet, glede zedinjene (gr. kat.) cerkve organizacijo navzgor (zagrebška nadškofija) in navzdol (protoprezbiteriji). Med priznane veroizpovedi je še uvrstiti menonite. Cerkv. premoženje bi razlikovali v dvojno: v širjem in v ožjem pomenu.

V jezikovnem oziru je bilo v marsikaterem izrazu treba orati ledino. Za convalidatio, simplex ter sanatio in radice bi rajši rabili Koščeva izraza

»poveljavljenje« in »izceljenje v korenini«; izceljenje označuje bolj vzvratno moč. Nekaj germanizmov, kot »nerazdružljivost ni v bistvu zakona ležeča« (305), sorizmov ali koinonizmov (brak, koji, nadarbina), tiskovnih pogreškov je sicer opaziti, toda sicer je knjiga pisana v prav lepem slovenskem jeziku. V marsičem tudi nemška terminologija še ni ustaljena (kirchliche Gesellschaften, -Vereine, -Genossenschaften, -Anstalten).

Stvari, ki sem jih navedel, so nekako bolj zadeva okusa in mere, ki tedaj nikakor ne morejo niti najmanj kratiti delu vrednosti in pomena, ki ga ima v cerkvenopravni, zlasti slovanski literaturi. Motil bi se tudi, kdor bi menil, da je učbenik kompilacija, ki je po mojem mnenju ne bi opravičila niti potreba učila, niti novi kodeks. Avtor je sledil čim najbolj mogoče tudi sestavu kodeksa samega, kar je delu zelo koristno; to mu celo daje prednost pred drugimi sistemi. Seveda je treba zraven pridno uporabljati tudi kodeks sam. Delo je sad dolgoletnega znanstvenega truda, kar moramo avtorju priznati v polni meri in s hvaležnostjo.

Dr. M. Malnerič.

Dr. Ivo Politeo: Vanstečajna prinudna nagoda. Zagreb 1923. Hrvatski štamparski zavod.

Imenovano delo ni sicer komentar k naredbi o prisilni poravnavi izven konkurza, kakor ga nazivlja pisatelj, marveč samo komentirana izdaja imenovane naredbe. Za komentar nedostaja namreč potrebna kazuistika. Vendar pa je delo lep pripomoček za razumevanje naredbe. Kot vzor je pisatelju služila znana Friedländerjeva izdaja avstrijskega konkurznega in poravnalnega reda, vendar očituje delo kljub temu vseskozi samostojnost. S pisateljevimi izvajanjmi bi se samo tu pa tam ne strinjaj, n. pr. da se obravnavajo v novem poravnalnem postopanju stare terjatve, ki še niso bile poplačane, kakor je bilo določeno v neposredno poprej končanem poravnalnem postopanju, ravno tako kakor v sledečem konkurzu (§ 7). Naredba določa to izjemo pač samo za konkurz (§ 62). Tudi se mi ne zdi utemeljena trditev, da se more oddati glas o poravnavi obenem s prijavo brez vsake formalnosti (§ 28).

Poravnalni postopek je v najožji zvezi s konkurzom. Zato proširjenje te naredbe same na vso kraljevino moti potrebno harmonijo med obema postopkoma v drugih delih države. Pri nas je odpravila popolnoma poravnalno sodišče kot organ v postopanju in postavila mesto tega in komisarja poravnalnega sodnika. Ta pa more biti po § 2/1 samo član zbornega sodišča. Druge diskrepance so se skušale odpraviti s tem, da so bile obenem s publikacijo naredbe objavljene istočasno tudi nekatere določbe hrv. konkl. r., sem pa tja pa da se je izpustila v tekstu citacija hrv. steč. r. (n. pr. v §§ 34, 57, 60). Tu velja kljub enotni naredbi v raznih pokrajinah različno pravo. Na takih mestih bi pričakovali razlage, saj je komentar namenjen celi državi; vendar se dr. Politeo drži povsod prvotnega teksta in se na pravo drugih pokrajin ne ozira.

Dr. R. Sajović.

Mjesečnik za zakonodavstvo, pravosudje i administracijo je naslov zbirki, ki je začela izhajati letos v založbi knjigarne G. Kona v Beogradu. Prva dva debela zvezka (vsak obsega po 10 pol) prinašata obilico odločb kašacijskega sodišča v Beogradu in naredb administrativnih oblastev poleg nekaterih zakonov. Prinašala pa bo zbirka tudi odločbe državnega sveta in glavne kontrole. Zbirka je torej prav koristna in je tudi potrebna, nje uporabnost pa zavisi od sistematičnega registra, ki ga obeta uredništvo za vsako četrletje.

Razgled po pravniških revijah.

Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht — Revue Pénale Suisse [zal. Stämpfli & Cie, Bern] letnik 1923: *K. Scheuer*: *Fragen des Strafvollzuges*. (Str. 6.) Prinaša teoretične vidike, v praktičnem pogledu se ozira predvsem na vzorno kaznilnico Witzwil. — *Dr. H. Hentig*: *Die revolutionäre Frau*. (Str. 29.) Zelo zanimivi zgodovinski podatki, prikaz stradaljših žen in mater, seksualnost kakor povod zločinstvenosti, kronično resentivna žena (Rosa Luxemburg). Presenetljiv zaključek: »revolucionarna žena je najjačje sredstvo, bolezen, groznica in zdravilna moč neizčrpnega življenja obenem.« — *Dr. C. Stoss*: *Die Bundesgerichtsbarkeit für politische Vergehen in Interventionsfällen*. (Str. 46.) Razpravlja o političnih deliktih, pri katerih nastane potreba za intervencijo oborožene sile. Zahteva sodstvo porote z uporabo kantonalnega kazenskega prava. — *J. Wilhelm*: *Die kriminalistischen Hilfsmittel der erkennenden Fahndungsarbeit*. (Str. 70.) Podaja lep sistematičen prikaz zločinstev po njih vrstah. — *Dr. C. Ludwig*: *Die Einheitsstrafe*. (Str. 91.) Prihaja do zaključka, da enotne kazni ni priporočati. — *C. von Harten*: *Der Strafcodex der russischen Räterepublik*. (Str. 103.) Navaja nekaj markantnih potez novega ruskega kazenskega kodeksa od 1. junija 1922 iz splošnega in posebnega dela; resumé, da »ta zakonik nima nič skupnega z duhom ruskega naroda.« — *A. Moriaud*: *La défense de M. Krupp devant le Conseil de guerre français dans la Ruhr*. (Str. 147.) Klasičen zagovor, zanimiv radi mednarodnega pomena znane pravde iz Porurja. — *Dr. E. Bumke*: *Das deutsche Jugendgerichtsgesetz*. (Str. 164.) Sumaren prikaz novega zakona glede mladostnikov v Nemčiji, ki posega tudi v določbe kazenskega zakonika, n pr. meja kazenske nedorastlosti razširjena navzgor od 12. na 14. leto. — *H. Kellerhals*: *Neue Bestrebungen in den Erziehungs- und Strafanstalten des Staates New Jersey (U. S. A.)*. (Str. 214.) Silno zanimive informacije, za nas, žal, še neuporabne. — *Dr. W. Mettgenberg*: *Die Reform des deutschen Auslieferungsrechtes*. (Str. 222.) Izborna sestava načelnih določb iz izvennemških zakonikov, ki naj bodo priprava za bodočo reformo nemškega izročitvenega zakona. — *F. Stämpfli*: